

PAULA ROMANESCU

Fascinantă întâmplare –
o viață de om!

Eseuri

CUPRINS

Invitație	5
Cu fiecare 15 iunie.....	7
Măria Sa Codrul.....	9
Icar și Meșterul Manole sau zborul ca unică ieșire spre cerul din noi.....	17
Pygmalion și Galatea sau Când piatra inimă își află	25
Blonda Isolda și al ei Tristan	33
Micul Prinț care vom fi fost (și noi) odată.....	42
Julien Sorel sau Drum spre iubire cu escală în moarte.....	51
Don Quijote sau Înțelepciunea morilor de vânt.....	57
Nero sau împăratul – artist neînțeles.....	68
Victor Hugo. Și secolul avea doi ani... ..	78
Paul Verlaine sau De la musique avant toute chose.....	87
Tristan Corbière – Poète maudit sau poetul iubirii cu tarif.....	102
Poetul Charles Cros – Inventatorul născut prea devreme	111
Gérard de Nerval – Vreasc pe rugul înălțat de Fiicele Focului	118
Philippe Jaccottet – „Neștiutorul” din cântecul lumii	126
Jean Cocteau – Minciună cu-nveliș de adevăr.....	131

Robert Desnos – Umbra umbrei – vis, realitate, coșmar.....	140
Paul Éluard – Timpu-i rotund ca necuprinsul.....	148
Omar Khayyam – Înțelepciune cântătoare.....	157
Charles Perrault academicianul și Frumoasa din Pădurea Adormită	167
Jacques Brel – Catedrală-cânt din Ținutul Plat până în larg de lume.....	175
Léo Ferré – Avec le temps tout s'en va.....	190
Guillaume Apollinaire – Le mal-aimé le cœur en flamme	200
Hélène și René-Guy Cadou – Fii mai puțin trufașă, moarte!	209
Badea Cârțan de România	215
Limba dacilor și sufletul românesc spun aceeași istorie.....	224
Se întâmpla la Cabaret Voltaire	227
Caragiale e cu noi în tot mai trista țară plină de umor.....	232
Contemporan cu fluturii... ..	240
Masculin-feminin, Întregul întregit.....	244
Între rugii și anateme – neantul	252

Cu fiecare 15 iunie...

Cu fiecare 15 iunie, mai sfântă mireasma florilor de tei, de parcă văzduhul ar cădelnița în țăriile albastre tot dorul pământului de-a fi mai lângă cer de când Luceafărul românesc s-a fost mutat în nemoarte, iar trupul său a luat veșminte de lut.

Au încercat niște epigoni-acrituri să-l închidă, cu necuprinsul geniului său cu tot, în întunericul-debara care le ține loc de rațiune. N-au reușit! *Greșeala lor*, spunea cărturarul român de talie internațională Mircea Eliade, *este că au îndrăznit să muște din jarul stelei, uitând că la Steaua se ajunge cu iubire doar, altfel orice încercare de a o atinge cu ură îl reduce pe agresivul arogant la neantul din care s-a ivit.*

Veste bună, Români! Eminescu trăiește! Eminescu suntem noi!

Cu fiecare 15 iunie, înmiresmați de floarea de tei, ne simțim fericiți că prin el am aflat cât de frumos ne este sufletul și mândri că el s-a ivit în neamul nostru și nu altunde, că prin creația sa limba română și-a aflat înălțare.

Între cer și pământ – nimic. Poate doar cântul. Dar acesta, de unde, de nu chiar din dumnezeiasca lumină, și cu ce tainic rost, de nu într-un înluminarea ființei gânditoare?

Câte cânturi vor fi îngânat râul, ramul, pasărea și steaua cu-al lor glas niciodată pe de-a-ntregul înțeles până la viersul-grai din Cuvântul cu care totul a început?

Fiecare neam și-a durat în cuvânt propria-i poveste. Fiecare poveste este măsura cu care muritorul dă veșniciei chip într-un solara dănuire a acestui pământ în perpetuă

comunicare cu stelele-n cer când cerurile tac și chiar tăcerea lor se face cânt.

I-a fost dat neamului românesc să se ivească într-o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pre pământ și să se simtă parte din acest univers cu turme, umbră și bucate, cu murmurul izvoarelor care nu-și uită niciodată obârșiile și la care se vor întoarce de-a pururi și drum, și apă, și nor, și dor, cu brazi și pâlținași înveșmântați în verde pur, cu munții, cu iarba din pajști și cu ciocârliile – candelă ce leagănă-n tărie untdelemnul cântecului sfânt.

Și i-a mai fost dat neamului nostru un poet în al cărui cânt să se răsfrângă cu toate dorurile sale.

De când tot bate vântul frunza-n dungă și anotimpurile se rostuiesc după legile cele fără de început și sfârșit, în marea trecere ca o nuntă-moarte pe cărările cu drept pietre de hotar pe prispa zărilor, lacrima și dorul, românul a inventat doina, balada, versul dar și fluierul, cavatul, buciul. Eminescu le-a înălțat templu de cânt-cuvânt.

Dar s-a întâmplat, iată, ca și el să audă într-o zi cântul de logodnă a lutului cu veșnicia și, cu moartea pre viață călcând, s-a mutat în locul lui venit din cer, de unde, ca nestinsă lumină, ne veghează trecerea prin/ pe nebanuitele trepte ale limbii române.

Veste bună, Români! Eminescu trăiește! Eminescu suntem noi!

Măria Sa Codrul

I s-a spus frate, prieten cre-
 dincios, rege, împărat, adăpost.
 El, ocrotitorul tainic, sfântul au-
 reolat de verde frunziș, încoronat
 cu diademă de crengi, și-a acceptat
 cu înțelepciune mereu egală sieși
 și uscăturile, și falnicele vârfuri,
 și armile de necuvântătoare, și
 cântătoarele, și sălbăticiunile, și
 lacul cu nuferi, și floarea albastră,
 și izvoarele la care vin să se adape
 cerbii noaptea, când licăresc pe

boltă stele, iar în adânc de întuneric, pre pământ – ochi de jivină.

Măria Sa Codrul a fost asimilat în poezia populară și cultă a lumii, în poveste, dramaturgie, arte plastice, muzică și dans, cu un personaj de nădejde în care te poți încrede, căruia i te poți destăinui la ceas de cumpănă ori de preaplin de suflet: un *alter ego* în care ne regăsim chipul cel nevăzut, adevăratul nostru chip pe care, spre a-l vedea, ochii nu-s de ajuns.

Ce alte nume mai poartă codrul? Pădure, crâng, ca pentru a acoperi toate cele trei genuri de care știe gramatica limbii române. Femininul „pădure” spune de frumusețe, de singurătate, de nostalgie, de mireasmă, de liniște, de tihnă...

*Frumoasă ești, pădurea mea,
 Când umbra-i încă rară
 Și printre crengi adie-abia –
 Un vânt de primăvară.
 Când strălucesc sub roua grea
 Cărări de soare pline*

*Frumoasă ești, pădurea mea,
Și singură ca mine,*

spune poetul George Topîrceanu, atribuindu-i pădurii tot greul singurătății de care numai omul știe cu adevărat.

Lui Eminescu îi este de-ajuns o floare de *crâng* spre a-nțelege cum *astfel viețile și tinerețile/ trec și se stâng...*

Poetul anonim, truditul pământului, doinește simțind asfințitul vieții, ca într-o rugă de miresme fără tămâieri și arderi:

*Codrule, Măria Ta
Lasă-mă în poala ta
Să mă culc cu fața-n sus
Și să dorm, dormire-aș dus
Iară vântul mulcomit
Va gândi c-am adormit
Și pân' tei va răscoli
Și cu flori m-o coperi.*

(Text din arhiva IEF „Constantin Brăiloiu”, cules din județul Alba, 1935).

În toată literatura lumii, *pădurea, codrul, crângul*, oricum i-am spune, nu este deloc o temă doar, ci un personaj în care omului îi place să se răsfrângă ca în oglinzi adânci de ape, el rămânând trestie gânditoare, fragilă, încovoiată sub toate adierile și vifornițele vieții, om care știe că *schimbător* e numai el, că *trecător* e numai el, pe când codrul rămâne cumintea divinitate familiară supusă la rându-i ordinii acestui univers *cu turme, umbră și bucate* și, 'nalt deasupra, *cerul cu stelele făclii*.

Cum ar fi putut rămâne indiferent poetul *cel mai chemat s-aline din toți și, cel mai teafăr* în fața acestei blânde divinități care repetă cu fiecare nouă înviere, prin râul vertical al sevelor, chiar dorul pământului de-a fi mai lângă cer! Dar noi cum am putea rămâne surzi la versul lui dezlegător de taine, vers

Să fie lipsit de sens că, rostind cuvântul *codru*, trecătorii în arbori se preschimbă când râd, când plâng, când se-ncovoiaie-n vreme cu/ fără ploi sau vânt, când cată spre înalturi, 'nălțându-se, căzând...

Rostesc cuvântul *lac* și ochii mi se umplu de rai de flori de nufăr. Rostesc cuvântul *tei* și-mi cade peste creștet o ploaie de mireisme. Rostesc cuvântul *plopi* și-n față-mi se deschide pustiu de ne-nțelesuri. Rostesc cuvântul *stea* și cerurile toate cu mări de stele vin, să mă-mbie cu noapte pe largul drumul lor de negrait mister și, ard, *ard depărtărilor până ce pier*. Rostesc cuvântul *om*, aud cuvântul *soarte*; repet cuvântul *om*, aud cuvântul *moarte*; îngân cuvântul *om*, aud vorba *iubire* și cerul tot se frânge de greu de nemurire:

*O, cere-mi, Doamne, orice preț
Dar dă-mi o altă soarte
Căci Tu izvor ești de vieți
Și dătător de moarte
Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oară de iubire.*

Cum să înțeleg însă refuzul Preamilostivului:

*Tu vrei un om să te socoți,
Cu ei să te asameni?
Dar piară oamenii cu toți,
S-or naște iarăși oameni,
Ei au doar stele cu noroc
Și prigoniri de soarte
Noi nu avem nici timp, nici loc
Și nu cunoaștem moarte.*

Și, pentru cine vrei să mori! (!?)

Mă-ntorc la vorba *codru* ca și cum aș intra într-un regat de taină ce m-a știut cândva:

*Codrul, codruțule/ Ce mai faci drăguțule/ Că de când nu
ne-am văzut/ Multă vreme a trecut...*

*...și deodată mă ajung Marea și cu râurile/ Lumea cu
pustiurile/ Luna și cu soarele/ Codrul cu izvoarele...*

*...iar Peste vârful trece lună/ Codru-și bate frunza lin/
Printre ramuri de arin/ Melancolic cornul sună...*

Da, *Măria Sa Codrul* știe că veșnicia-i este arvunită implacabilei legi a mării treceri, dar el nici se revoltă, nici se plânge, ci se leagănă doar așa cum pruncul inocent se lasă legănat în/ de brațele mamei pentru dulcele somn din a cărui trezire, în vreme, la capăt, l-așteaptă *Nu moarte ci altă poveste...*

Numai omul, schimbător, în ireversibila lui trecere, își raportează anotimpurile la marele spectacol în patru acte, care, simplificat până la esență, s-ar traduce blagian prin:

Copilul râde:

Înțelepciunea și iubirea mea e jocul.

Tânărul cântă:

Jocul și înțelepciunea mea e iubirea.

Bătrânul tace:

Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea.

Actele acestui joc de-a iubirea-înțelepciune, rămân patru: *înmugurirea, înflorirea, rodirea, culesul-desfrunzirea*. Codrul le cuprinde pe toate deodată. El este un atotputernic *pater familias* de neamuri mii, un *împărat slăvit* a cărui singură menire pare să-i fie aceea de a-l sluji pe neajutoratul, pieritorul, veșnic schimbătorul om – inventatorul securii, al focului, al armelor, pentru toate felurile de vânătoare într-o desăvârșită artă a uciderii.

Ca orice *pater familias*, codrul a dat nume fiecărui membru al marelui său clan: *brad, stejar, gorun, molid, fag, plop, mesteacăn, alun, tei, salcâm, salcie, zarzăr, măr pădureț, trestie, lăstun, mierlă,*

elementelor veșnic schimbătoare... Dar cine poate înțelege, dacă nu omul, tremurul de suflet al îndrăgostitului care-și așteaptă iubita *sara pe deal* când *buciumul sună cu jale*? Cine, dacă nu omul, poate înțelege „graiul” plopilor: *Azi noapte-am stat de vorbă cu plopii și cu vântul/ Mă cunoșteau și plopii,/ Mă cunoștea și vântul?// Mă cunoșteau din vremea/ Când colindam pământul/ Cu ochii și cu gândul/ Pe harta Europei.../ Și mi-am adus aminte de ce-aș fi vrut să fiu -/ Un plop ce se ridică spre cer/ Și-un vânt grăbit/ Ce-nconjură pământul mereu// Și-ntr-un târziu/ M-am căutat pe hartă/ Și nu m-am mai găsit*”, cum zice Minulescu, iar Arghezi, contemplativ, adaugă: *Din plopul negru sfărâmat în aer,/ Noaptea pe șesuri se destramă lină/ La nesfârșit/ Ca dintr-un fir de caier?/ Urzit din fire albe de lumină*. Doar la Șt. O. Iosif nefericitul (prietenii știu de cel!): *Pustie-i pădurea de cânturi/ Eu trec prin pădure și cânt,/ O groază de gânduri m-apasă,/ Tot sufletul meu e un gând*.

Acum, pe harta Europei se zice că am cam fi și noi de găsit. Numai de nu ne-am sfărâma precum *noaptea pe șesuri*. Numai de n-am uita de cânt printre atâtea ne-gânduri fără rost.

Pentru Mihai Codreanu, sonetistul din *dulcele târg al Ieșilor*, cel care n-a văzut lumina decât cu ochii sufletului, plopul este *o sobră maiestate vibrând în tăcere/ în viu concert de râsete-n surdină*, când îi este a râde sau a plânge *din vârful de crengi și pân' la rădăcină*, când e de lacrimi omul năpădit.

Dar cine să spună *jalea copacilor fără pădure* ajunși stâlpi între stâlpii din cetate, uși scârțâinde sau lemn de foc în vetrele rapace! Cine să înțeleagă pacea din umbra gorunului de la margine de codru în al cărui trunchi crește *cu fiecare clipă care trece* poate chiar un sicriu (al nostru?!)

Copacul cel mai drag, cel mai cântat, cel mereu verde, cel „ucis” precum pruncii în noaptea *uciderii pruncilor* întru slava *Nașterii Pruncului*, copacul acela ca o turlă de bisericuță de lemn din Maramureș, piramidă verticală care nu știe despre moarte decât c-ar fi un cântec cu *lerui-ler* când *steaua sus răsare ca o taină mare*, este purtător de lumină și cu lumină ne umple ochii când albe zăpezi aștern peste pământ mantie de liniști, iar la gâtul bidiviilor înhămați la sănii prin stepele cu iarbă de

sided *râde pân' la lacrimi clopoșelul...* Doar braziile bătrâni se frâng de urgia furtunii sau sunt tăiați *fiindcă fac prea multă umbră*, precum Nicolae Iorga, bradul cel mai falnic din codrul ca o istorie românească însângerată.

La Eugen Ionescu, Macbett, din piesa cu același nume, se consideră de neînvingător de om născut din femeie, dar știe că va fi învins doar când pădurea însăși va înainta spre el ca pentru atac. Și pădurea a înaintat: fiecare oștean purtând în vârful armei o ramură – măreață și de neînvingător pădure de simboluri, trimitând la înfruntarea dintre Mircea și Baiazid, când cel dintâi știa că *râul, ramul* îi sunt prieteni. Câtă diferență însă între Macbett și Domnul Mircea – învingătorul lui Baiazid:

N-avem oști dar iubirea de moșie e un zid/ Care nu se-nfioează de-a ta faimă, Baiazid, zice Domnul român, în vreme ce la Eugen Ionescu, Macol, învingătorul lui Macbett, răspunde uralelor mulțimii care-l divinizează sperând că paradisul însuși va coborî pe pământ, cu un discurs terifiant de la care și Nero ar fi avut multe de învățat despre nebunia lumii în care *cei buni sunt infinit mai răi decât răii...*

Să revenim la pădurea cu norodul ei de necuvântătoare: ursul – simbol al forței, vulpea – viclenia, iepurele – eternul învins, eterna victimă, vulturul – tăriile văzduhului, setea de zbor, căprioara – grația, fragilitatea, cerbul – fala purtătorului de coroană:

Trăia odată-ntr-o pădure/ Un moș bătrân și baba lui,/ Trăiau săraci ca vai de lume/ În adâncimea codrului./ Moșneagul n-aștepta nimica/ Și numai moartea și-o dorea/ Dar baba ar fi vrut să aibă/ Un suflet tânăr lângă ea:/ — Să fie un copil cuminte/ Un cățeluș sau un pui/ Dar vreau s-aud și eu cum cântă/ O altă viață lângă noi./ Și Domnul se-ndură de babă/ Și-un pui de cerb îi dăruie,/ Un pui de cerb cu stea în frunte/ Gonit din codru și rănit./ L-a sărutat pe frunte moșul/ Miloasa babă l-a spălat/ L-au îngrijit cu grijă mare/ Și cerbul mi l-au vindecat.../ Era frumos și blând sârmanul,/ Zburda mereu din loc în loc/ Venise ca o vrajă nouă/ De tinerete și noroc./ Întinereau

*împărătești/ Și ranguri cât dorești./ — Nu-mi trebuie averi și cinste/
Sunt prea bătrân să le primesc/ Dar dacă vrea să vină cerbul/ Eu,
bucuros vi-l dăruiesc [...]*

Să nu ne grăbim să-l acuzăm pe bietul moșneag de servilism: știa el ce știe, că doar va fi învățat „graiul” pădurii ocrotitoare!

*Atunci, minune fără seamăn,/ Întreaga lume ce văzu?/ Văzu
cum cerbul dă din coarne/ Și parcă zice: — Nu vreau! Nu!/ „Nu vreau
să vin la curtea voastră”/ Deodată cerbul a grăit/ Tu mă dorești ca
pe-o podoabă/ Ei sufletul mi l-au dorit./ La curtea voastră-aș fi o
fiară/ O jucărie pentru proști;/ În viața lor sunt o lumină/ Pe care
tu n-ai s-o cunoști. [...]*

Câtă deosebire între poveștile înalt moralizatoare din vremea copiilor care vom fi fost și violența, vulgaritatea din ceea ce astăzi trece drept poveste modernă în care (pentru a câta oară?) cei buni par infinit mai răi decât răii...

Unde sunt brazii și pâlținașii, păsărelele mii și stelele făclii – martori solemni la nunta ciobănașului mioritic cu fata de crai!... Unde mistrețul cu colți de argint – himera care-l va preschimba în vânat pe vânătorul prinț din Levant, răpus la ceasul când peste creștete scapătă luna!... De dincolo de scăpătat de timp, ne ajunge iar și iar sunet de corn:

*Mai bine ia cornul și sună întruna
Să suni până mor pe sub cerul senin.
Atunci scăpătă peste creștete luna
Și cornul sună. Însă foarte puțin...*

Doar Poetul-nepereche se întrebă încă prin fiecare dintre noi:

*Mai suna-vei, dulce corn
Pentru mine vreodată?
Mai aproape, mai aproape
Mai încet, tot mai încet
Sufletu-mi nemângâiet
Îndulcind cu dor de moarte...*